

رتبه‌بندی گونه‌های سازمان‌های مردم‌نهاد در بهبود اثربخشی مدیریت شهری با رویکرد مشارکت عمومی

حسین اصلی پور - استادیار رشته مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده مدیریت و حسابداری، تهران، ایران

هادی خانمحمدی - استادیار رشته مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده مدیریت و حسابداری، تهران، ایران

معین عبدالمحمد سقا* - دانشجوی کارشناسی ارشد کارآفرینی، دانشگاه تهران، دانشکده کارآفرینی، تهران، ایران

Ranking the types of NGOs to improve the effectiveness of urban management with the public participation approach

Abstract

The aim of present study is to prioritize the different types of NGOs in promoting the effectiveness of urban management with a public participation approach. To identify the most important criteria influencing on the effectiveness of urban management as well as the types of active NGOs in the urban area, library research has been used and the AHP has been used to determine the priority of the research criteria. Participants included the experts and senior experts in the field of urban management and NGOs. For this purpose, sixteen experts were selected as sample, and at the final stage based on Paired comparison matrix. Data was mainly gathered by questionnaire. The weight of the criteria identified by using the AHP method is as the follows: The criterion for improving life and reducing urban poverty is the highest priority. The criteria for providing urban services, the transparency of the performance of urban management, social capital, and citizen participation and local culture management are in the next order, respectively. The selection of the best non-governmental organizations based on the main criteria identified using the AHP technique can be concluded that the best option is health, treatment, sports and general health, and the welfare and sustainable development, education and cultural and social activities, citizenship rights and minorities and NGOs in the international arena were in the next rank, respectively.

Keywords: Effectiveness of Urban Management, Public Participation, Non-governmental Organization (NGOs), Effectiveness, Analytical Hierarchy Process

چکیده

پژوهش حاضر با هدف اولویت‌بندی انواع سمن‌ها در ارتقای اثربخشی مدیریت شهری با رویکرد مشارکت عمومی صورت گرفته است. برای شناسایی مهم‌ترین معیارهای مؤثر بر اثربخشی مدیریت شهری و نیز انواع سمن‌های فعال در حوزه شهری از تحقیقات کتابخانه‌ای و برای تعیین اولویت معیارهای تحقیق حاضر یکی از روش‌های نرم پژوهش عملیاتی یعنی مدل تصمیم‌گیری سلسله‌مراتبی (AHP) مورد استفاده قرار گرفته است. جامعه مورد بررسی را خبرگان و کارشناسان ارشد حوزه مدیریت شهری و سمن‌ها تشکیل می‌دهند. بدین منظور تعداد ۱۶ نفر از خبرگان به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند و در مرحله نهایی کار بر اساس ماتریس مقایسات زوجی صورت گرفته است. ابزار اصلی گردآوری داده‌های پژوهش، پرسشنامه بسته می‌باشد که روایی آن به صورت روایی محتوا به تأیید خبرگان رسیده است. وزن‌دهی معیارهای شناسایی شده با استفاده از روش AHP به این صورت بدست آمده است: معیار بهبود زندگی و کاهش فقر شهری از بیشترین اولویت برخوردار است. معیارهای ارائه خدمات شهری، شفافیت عملکرد مدیریت شهری، سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندی و مدیریت فرهنگ محلی به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار داشته‌اند. انتخاب بهترین سمن‌ها بر اساس معیارهای اصلی شناسایی شده با استفاده از تکنیک AHP می‌توان نتیجه گرفت بهترین گزینه سمن بهداشت، درمان، ورزش و سلامت عمومی است و سمن‌های رفاه و توسعه پایدار، آموزش و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی، حقوق شهروندی و اقلیت‌ها و سمن‌های فعال در عرصه بین‌الملل به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار داشته‌اند.

واژگان کلیدی: اثربخشی مدیریت شهری، مشارکت عمومی، سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها)، اثربخشی، تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی

مقدمه

امروزه هدف اصلی مدیران شهری در سراسر دنیا دستیابی به توسعه پایدار شهر و مدیریت شهری پایدار می‌باشد. در مدیریت شهری پایدار، تلاش بر حفظ منابع برای نسل‌های آینده و جلوگیری از هدررفت و نابودی منابع در کنار دستیابی به سطح قابل قبولی از خدمات عمومی و رفاه شهری برای تمامی نسل‌ها می‌باشد. این مهم بدون مشارکت فعالانه مردم در تصمیم‌گیری‌ها و همکاری در اجرای برنامه‌های توسعه‌ای ممکن نیست. در اصل، توسعه شهری با به کارگیری یک مدیریت یکپارچه و مشارکتی ایجاد می‌شود و با یک نگاه سیستمی، توسعه شهری منجر به توسعه ملی خواهد شد. (عبدالله زاده، ۱۳۹۳) بدین ترتیب مدیران شهری باید با توجه به سیاست‌های حکمرانی مطلوب چون انصاف، شفافیت، پاسخگویی، پاک دستی، حق اظهار نظر همگانی، مشارکت‌طلبی و... و نیز با نگاهی کلی و توسعه نگر سیستمی به جلب مشارکت عمومی، بالفعل نمودن ظرفیت‌های موجود و ایجاد توانایی‌های جدید بپردازند. در این جا مسأله اصلی چگونگی تحکیم پایه‌های نهادهای محلی و مدنی با بهره گرفتن از نقش و مشارکت مردم در مدیریت‌های محلی برای بهبود شرایط شهری است؛ چرا که مشارکت یکی از بهترین شیوه‌ها برای منتقل نمودن خواسته‌های مردمی به برنامه‌ریزان و مدیران شهری است. (حاجتی و منصوری؛ ۱۳۹۲) مشارکت، همفکری و همکاری افراد یک جامعه در برنامه‌های توسعه شهری چه در بخش عمرانی و چه در دیگر بخش‌ها، نقشی مؤثر و بی‌بدیل است. چرا که مردم خود به عنوان ذی‌نفعان اصلی خدمات شهری محسوب می‌شوند. در این جا مشارکت به معنای نوعی همکاری داوطلبانه مردم در برنامه‌های عمومی است که به تدریج موجب توسعه ملی می‌شود. (فیض‌مندیان، ۱۰۵: ۱۳۹۶) امروزه نقش تشکلهای مردمی و سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) به شکلی پررنگ در جامعه

مطرح شده است، زیرا بسترهای مشارکت عمومی ایجاد شده و نیز حل مسائل پیچیده امروزی بدون مشارکت همه ذی‌نفعان ممکن نیست. این در حالی است که در گذشته تقریباً تمام طرح‌های توسعه‌ای و تصمیماتی که در مدیریت شهری و کلان جامعه گرفته می‌شد بدون مشارکت مردم و یا با مشارکت حداقلی آنان اجرا می‌شد. بدین ترتیب این برنامه‌ها از ظرفیت‌های مهم نیروی انسانی تهی و ایده‌ها و خلاقیت‌های مردم، عملاً در مقوله توسعه پایدار شهری نادیده گرفته می‌شد. از نگاهی دیگر می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که در صورت فقدان تشکلهای مردمی، فعالیت‌های مشارکت جمعی جای خود را به فردگرایی داده و این فرهنگ اشتباه به عنوان فرهنگ غالب در جامعه نهادینه خواهد شد. و از طرف دیگر نهادهای دولتی نیز با نگاه بالا به پائین برای جامعه تصمیم‌گیری می‌کنند؛ که در تضاد با توسعه پایدار شهری است.

در ایران پس از پیروزی نظام اسلامی و پیاده سازی مدل مردم سالاری دینی به عنوان رویکرد حکومتی که توجه ویژه‌ای به نقش تأثیرگذار مردم در سرنوشت خویش دارد، حرکت‌های مؤثری در حوزه تشویق و ایجاد زیرساخت‌های مشارکت مردم انجام گرفت و نیز توجه مسئولان به این مسأله جلب شد که وارد کردن مردم در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی و توسعه‌ای در قالب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکلهای مردمی، می‌تواند علاوه بر ایجاد همدلی و همبستگی بین مردم و مسئولان، بازوی اجرایی قدرتمندی نیز برای دولت باشد تا این برنامه‌ها به شکلی مؤثر و با سرعت بیشتری به توسعه و آبادانی منجر شود. بر اساس اظهارات معاون مشارکت‌های اجتماعی سازمان امور اجتماعی تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد در کشور طبق آمارهای صورت گرفته قریب به چهارده هزار سازمان مردم‌نهاد در حوزه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی است که بیشترین آمار آن در حوزه خیریه است. (وزارت کشور، ۱۳۹۷)

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

۲۵۲

اقتشار مختلف مردم باید با توجه به علایق خویش و نیز نیازهای منطقه‌ای که در آن زندگی می‌کنند، داوطلبانه تشکلهایی را ایجاد کرده و با استفاده از توانایی‌های بالقوه خود به رفع نیاز جامعه و کمک به اجرای هر چه بهتر سیاست‌های توسعه پایدار بپردازند. در این صورت مردم می‌توانند در قالب این تشکلهای رسماً با نهادهای محلی تعامل کرده و برای تأمین خواسته‌های خویش و هماهنگی برنامه‌های دولت در کمیته‌های برنامه‌ریزی دولت شرکت کنند. شهر آکنده از ساختارها، فعالیت‌ها، ارتباطات اجتماعی و... می‌باشد که شهروندان آن‌ها را ساخته و در آن ایفای نقش می‌کنند. سیستم شهری با تغییرات دائمی، در حال تکوین و تکامل است و هر روز آن با دیروز تفاوت‌های بسیاری دارد. مشارکت یکی از زیرسیستم‌های نظام‌های اجتماعی است و شهروندان آگاهانه و ناآگاهانه در اشکال مختلف آن بازیگری می‌کنند. (رجبی و حصاری نژاد، ۱۳۹۲: ۱۱۸)

علیرغم تلاش‌های صورت گرفته تاکنون در راستای جلب مشارکت شهروندان در قالب سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) در راستای بهبود عملکرد مدیریت بخش عمومی به ویژه مدیریت شهری متأسفانه همچنان عملکرد این نوع تشکلهای مردمی با وضعیت مطلوب آن فاصله قابل ملاحظه‌ای دارد و ارزیابی درستی از وضعیت عملکردی و اولویت و اهمیت آنها در بهبود عملکرد مدیریت شهری وجود ندارد. از این رو در این مقاله برآنیم تا به مطالعه و بررسی دقیق اولویت‌بندی انواع سمن‌ها در ارتقای اثربخشی مدیریت شهری بپردازیم. برآیند یافته‌های این پژوهش پیشنهاداتی در جهت ایجاد راهکارهای مناسب جهت جلب مشارکت بخش عمومی می‌باشد. بنابراین سؤال اصلی تحقیق چنین تعریف می‌شود: «انواع سمن‌ها در راستای ارتقای اثربخشی مدیریت شهری از چه اولویت‌بندی برخوردارند؟» هم‌چنین ذیل این سؤال اصلی می‌توان سوالات فرعی به این شکل مطرح نمود:

اولاً حوزه فعالیت سمن‌ها در سطح مدیریت شهری چه گستره و انواعی را شامل می‌شود؟ و ثانیاً اهمیت اهداف مدیریت شهری از جلب مشارکت سمن‌ها کدام است؟

پیشینه پژوهش

در ابتدا با بررسی پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر فارسی و انگلیسی به مهم‌ترین پژوهش‌های مرتبط با این حوزه اشاره می‌گردد که به شرح زیر می‌باشد:

پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که موضوع تحقیق حاضر از نوآوری نظری برخوردار است و تاکنون پژوهشی به بررسی دو موضوع اثربخشی مدیریت شهری و سمن‌ها نپرداخته است. در ادامه متغیرهای مهم پژوهش به منظور رسیدن به چارچوب مفهومی ارائه می‌گردد:

مبانی نظری پژوهش

اثربخشی مدیریت شهری

رشد سریع شهرنشینی و شهرگرایی مخصوصاً در کشورهای در حال توسعه، اداره شهرها را با مشکلات زیادی مواجه نموده است. در ایران نیز روند رو به رشد شهرنشینی به دلیل مهاجرت و همچنین افزایش طبیعی جمعیت شهر، همنشینی فرهنگ‌ها و اقتشار مختلف با یکدیگر، تبدیل روابط روستایی به روابط شهری موجب نارسایی مدیریت شهری در پاسخگویی به خواسته‌های شهروندان شده که نتیجه آن نیز کاهش عدالت شهری بوده است. از سوی دیگر مدیریت شهری با تمایل اندک مردم برای مشارکت در فعالیت‌های عمران شهری به عنوان یک مانع اصلی اجرای وظایف و ارائه خدمات شهری کافی به شهروندان روبروست. بدین جهت بازتعریف تعاملات کنشگران با یکدیگر و با نهادهای شهری را در جامعه شهری متناسب با معیارهای قانونی روزآمد و با ضمانت اجرایی قوی و مشخص ضروری به نظر می‌رسد. (علیزاده؛ رضوی نژاد، رادفر؛ ۱۳۹۲: ۶۲)

از دیگر دلایل نیاز به مدیریت شهری اثربخش؛ حصول به توسعه پایدار، تبدیل انسان شهرنشین به

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

۲۵۳

جدول ۱- پیشینه پژوهش

عنوان مقاله / پایان نامه	نویسندگان	سال انتشار	روش تحقیق	یافته‌ها
جنبه‌های اجتماعی مدیریت کلان شهرها با تأکید بر مشارکت شهروندان	رضا علی محسنی	۱۳۸۳	روش کیفی مبتنی بر تحلیل داده بنیاد	یکی از بهترین استراتژی‌های مدیریت شهری، مشارکت دادن شهروندان فهم، آگاه و با انگیزه در حوزه‌هایی از مدیریت شهری است. رویکردی که اخیراً مورد توجه شهرداری‌های کلان شهرها در تهران و شهرستان‌ها مدنظر قرار گرفته است. این مقاله جهت احیاء و تقویت زمینه‌های مشارکت شهروندان در مدیریت کلان شهرها چند اصل کلی را پیشنهاد داده است.
تحلیل مدیریت مشارکتی محلات با تأکید بر نقش سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی: ناحیه ۱، منطقه ۱۵ شهرداری تهران)	۱) مجید تلخاب ۲) علی سلطانی ۳) محسن خمسه ۴) محمد حسین‌پور	۱۳۹۴	روش توصیفی- تحلیلی متکی بر مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی	با افزایش میزان سرمایه اجتماعی در محلات شهری، میزان گرایش شهروندان به مدیریت مشارکتی محلات نیز بیشتر می‌گردد و همچنین میزان تأثیرگذاری مهارهای سازنده سرمایه اجتماعی بر گرایش شهروندان به مدیریت مشارکتی محلات مشابه نبوده و تأثیرگذاری معیار عضویت در شبکه‌های اجتماعی بیشتر از دیگر معیارها است.
شرکت‌های مردم نهاد شهری؛ راهکاری برای مشارکت شهروندان در مدیریت شهری	۱) آرزتا رجبی ۲) جعفر حصاری نژاد	۱۳۹۲	روش تحقیق توصیفی- تحلیلی مبتنی بر اسناد و مدارک، مشاهدات و تجربیات محقق و شواهد کتابخانه‌ای سایر محققین	هدف از نوشتن این مقاله ارائه راهکار مناسب جهت ارتقای مشارکت مردم در ساختار مدیریت شهری است. مشارکت عمومی با خصوصیات فرهنگی ایرانیان و سابقه ساختار موفق محلات و شهرهای گذشته و به منظور ایجاد منافع حاصل از مشارکت شرکت‌های مردم نهاد به عنوان راه‌حلی برای مشارکت شهروندان در مدیریت شهری پیشنهاد شده است.
Capacity Building Through Partnership: Intermediary Nongovernmental Organizations as Local and Global Actors	Paromita Sanyal	۲۰۱۲	روش مطالعه موردی مبتنی بر تجزیه و تحلیل منابع کتابخانه‌ای و مصاحبه	شبکه مدیریت غیر متمرکز که یک نوآوری قدرتمند است، تناقضی را ارائه می‌نماید. به‌خصوص در این مورد که هدف انتقال ارزش‌های خاص و دیدگاه‌های مربوط به توسعه پایدار بود، بر اساس تجربه، نویسنده یک سازمان با «شکل ترکیبی» را پیشنهاد می‌کند که ممکن است حداکثر کارایی اداری را برای سازمان‌های غیردولتی واسطه‌ای مانند نمونه ارائه شده در این پژوهش فراهم آورد. این پیشنهادها ممکن است برای سازمان‌های جنبش اجتماعی نیز کاربرد داشته باشد.
Measuring the level of citizen participation in urban management based on urban good governance pattern. Case study: Mashhad	۱. Mahdi Sadeghzadeh Shiraz ۲. Mohammad Ajza Shokouhi	۲۰۱۶	روش توصیفی و تحلیلی مبتنی بر نظر گرفتن کاربرد، ماهیت و روش‌ها. استفاده از روش میدانی برای جمع آوری اسناد.	نتایج نشان می‌دهد وضعیت حاکمیت خوب در شهر مشهد Nmy- Bashd شرایط خوبی دارد. نتایج آزمون فریدمن همچنین نشان می‌دهد که بالاترین امتیاز میانگین بهره‌وری و کارایی (۳/۷۸) بوده و کمترین میزان پس از جلسه بعدی (۱/۰۲) است. نتایج آزمون پرسوسون نشان می‌دهد که بین میزان مشارکت و حکومتداری خوب در شهر رابطه‌ای وجود دارد.
Examining the Role of NGOs in urban environmental governance	Katherine Foo	۲۰۱۸	روش قوم‌نگاری مبتنی بر مشاهده میدانی و مصاحبه ساختار یافته	این مطالعه نتیجه می‌گیرد که مشارکت‌های شهری اغلب فاقد ساختارهای شبکه‌ای هستند. از منظر حاکمیت شهری، نقش برجسته سازمان‌های غیر دولتی پاسخ‌گویی برنامه‌های عمومی را در ظرفیت‌های محدود شده مشخص افزایش می‌دهد، در حالی که باعث ایجاد خطرات نظام‌مند می‌شود که مشروعیت خود را در مسیرهایی که شایسته تحقیق بیشتری است به خطر می‌اندازد.
Measuring the level of citizen participation in urban management	۱. TAHMURES SHIRI ۲. LEILA SADAT SALEHI RAHBAR	۲۰۱۶	روش تحقیق توصیفی مبتنی بر روش نمونه‌گیری تصادفی با استفاده از پرسشنامه	هدف این مطالعه، بررسی میزان مشارکت شهروندان منطقه‌ای از تهران است. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین مدیریت خوب شهری با مشارکت شهروندان ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین بین شفافیت و پاسخگویی، رضایت، عدالت اجتماعی، آگاهی شهروندان و اعتماد اجتماعی با مشارکت شهروندی رابطه قابل توجهی وجود دارد. نتایج آمار توصیفی نشان می‌دهد: پاسخ دهندگان میزان مشارکت را نسبتاً کم و ویژگی‌های حکومتداری خوب شهری را متوسط ارزیابی کردند.
Urban sustainable development from public participation in urban management	L. Karimifard	۲۰۱۶	در ادبیات و مبانی نظری روش تحقیق توصیفی- تحلیلی و روش جمع آوری داده‌ها از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی اسناد	هدف این مقاله، توصیف تحلیلی و مقایسه‌ای از مدل‌های مختلف مشارکت مردم در کشورهای توسعه یافته است. هر یک از این کشورها ساختار اجتماعی و سیاسی مختلفی دارد. با این حال همه آنها هدف مشابهی دارند که توانمندسازی شهروندان است. برای دستیابی به مدل مدیریت ایده آل شهری لازم است که یک تصویر واضح از مکان و مشارکت شهروندان برای ایجاد یک جامعه توسعه یافته اجتماعی، اقتصادی و سیاسی داشته باشیم.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

۲۵۴

شهری و زیرساخت‌های دو گروه مهم فشار روبرو هستند: شهروندان که خواستار محیطی هستند که منجر به کیفیت خوب زندگی و فرصت‌های شغلی می‌شود. و سرمایه‌گذاران که نیاز به زیرساخت‌های شهری قوی و توانمند و کارگران با تخصص بسیار دارند. اگرچه، اکثر مشکلات شهری صرفاً بر اثر از تقاضای زیاد و یا محیط پرجمعیت

شهروند، ظهور جامعه مدنی و انسان مدرن، افزایش کیفیت محیط شهری (لطفی؛ عدالتخواه؛ میرزایی؛ وزیر پور؛ ۱۳۸۸: ۱۰۲) و نیز موضوع دست‌یافتن همه ساکنین به خدمات و تسهیلات عمومی در سطح شهر می‌باشد. (علیزاده و همکاران؛ ۱۳۹۲: ۶۲) در میان چالش‌هایی که تا اینجا به آن‌ها اشاره شد، شهرها با تقاضای روزافزون برای خدمات

وام‌های بانک جهانی است. بعضی اوقات مدیریت شهری به عنوان یک ابزار برای اجرای سیاست‌های شهری شناخته می‌شود که به معنی علم مدیریت جامعه است. نقطه شروع مدیریت مدرن شهری باید در توسعه دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ میلادی

ردیابی شود. (قربانی، فروزانفر، صادقی، دریاباگی؛ ۱۳۸۴:۲۰) شاید در یک کلام بتوان گفت مدیریت شهری عبارت است از اداره امور شهر جهت ارتقاء مدیریت پایدار مناطق شهری در سطح محلی با در نظر داشتن و پیروی از اهداف سیاست‌های ملی، اقتصادی و اجتماعی کشور. (داداش‌پور؛ ۱۳۸۶:۲۰۰۲) ایلاریا برامزا (۱۹۹۶) همچنین این اصطلاح را بسیار گسترده تعریف می‌کند: «مدیریت شهری می‌تواند به عنوان توسعه هماهنگ و اجرای استراتژی‌های جامع با مشارکت و درگیری همه بازیگران مرتبط شهری به منظور شناسایی، ایجاد و بهره برداری از پتانسیل‌های توسعه پایدار شهر تعریف شود.» (بهلایا؛ ۱۳۸۱:۲۰۱۱) شهرداری‌ها در سراسر دنیا بیشتر به مسائل زیست محیطی شهر، بودجه شهرداری، مناسب سازی محیط شهری برای افراد ناتوان و کم‌توان شهری و ساخت و ساز مسکن اهمیت می‌دهند. شهرداری‌های آسیایی و آفریقایی و تا حدودی آمریکای لاتین به دلیل ویژگی‌های جامعه شناسی شهری مخصوص خود، توجه ویژه‌ای به جلب مشارکت شهروندان در مدیریت زیرساخت‌های شهری، کاهش فقر شهری و عرضه خدمات شهری دارند. (علیزاده و همکاران؛ ۱۳۹۲:۷۲) به طور خلاصه می‌توان اهداف مدیریت شهری را این‌گونه بیان نمود:

- ۱- بهبود و ارتقاء شرایط اشتغال و زندگی همه شهروندان با اولویت اقشار کم درآمد و آسیب پذیر
- ۲- تشویق و تسهیل توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار
- ۳- حفظ و حراست از محیط فیزیکی (کالبدی) شهر (داداش‌پور؛ ۲۰۰۲:۸۸؛ لطفی و همکاران؛ ۱۳۸۸:۱۰۵)

نیست، بلکه از طریق (یا بر اثر) عدم توانایی برای حل مشکلات شهری با استفاده از ابزارهای مناسب، بیشتر حاصل می‌شود. (بهلایا؛ ۱۳۸۱:۲۰۱۱؛ به نقل از چیمبا؛ ۱۹۹۳؛ ورنه؛ ۱۹۹۵؛ برامزا؛ ۱۹۹۶؛ پرادم؛ ۱۹۹۶؛ ون دیاک ۲۰۰۶)

مدیریت شهری به طور مستقیم با نقش جدید دولت‌های محلی در دوران نفولیبرال ارتباط دارد. (بهلایا؛ ۱۳۸۱:۲۰۱۱؛ به نقل از دیوی و همکاران؛ ۱۹۹۶) در دهه های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ میلادی اصطلاح «مدیریت شهری» جایگزین اصطلاح قدیمی‌تر و متعارف «دولت (خودمختار) محلی» شد. (بهلایا؛ ۱۳۸۱:۲۰۱۱؛ به نقل از جنکینز؛ ۲۰۰۰) این مفهوم ریشه در اصلاحات دولت محلی و مفاهیم جغرافیایی مدیریت شهری در دهه ۱۹۶۰ میلادی دارد. (بهلایا؛ ۱۳۸۱:۲۰۱۱؛ به نقل از پال، کاستلز و غیره) بعدها مدیریت شهری، با توجه به ماهیت مبهم آن به یک حوزه بین رشته‌ای تبدیل شد. (بهلایا؛ ۱۳۸۱:۲۰۱۱؛ به نقل از استرن؛ ۱۹۹۳) در آن زمان، مدیریت شهری توسط تعدادی از رشته‌ها (معماری، جامعه شناسی، جامعه شناسی شهری، شهرسازی، علوم سیاسی و غیره) مطالبه شده بود، که هر یک مفهوم متفاوتی از آن را درک و تعریف می‌کردند. (بهلایا؛ ۱۳۸۱:۲۰۱۱) مدیریت شهری مفهومی است که به دلیل ساختارهای سیاسی و رویکردهای اقتصادی در کشورهای مختلف شامل نهادهای متنوع با الگوهای متفاوت است. استرن در یک مقاله در مجله شهری در سال ۱۹۹۳ عنوان می‌کند که هیچ اصل کلی برای درک مدیریت شهری وجود ندارد و مفهوم اصلی کلمه بسیار گیج کننده است. مدیریت شهری با توجه به سلیقه‌ها، درک افراد و همچنین تقاضای اجتماعی و سیاسی از زمان‌های مختلف، معانی مختلفی به دست آورده است. مدیریت شهری از دیدگاه بانک جهانی یک فعالیت شبه تجاری برای دولت است. در این دیدگاه مدیریت شهری به معنای مدیریت امور شهرداری و بهره‌وری بیشتر برای استفاده از

دنایای امروز، دنیای تغییر و تحول است و به همین دلیل بیشتر نهادها به دنبال آن هستند که خود را با شرایط تحول همگام و همراستا نمایند. این جاست که مسأله ی اثربخشی مطرح می شود. (نوایی؛ ۷۰:۱۳۹۱)

اثربخشی عبارت است از میزان دستیابی به اهداف و به دیگر بیان، درجه و میزان حصول به نتیجه با توجه به اهداف تعیین و پیش بینی شده. در تعریفی دیگر اثربخشی (Effectiveness) این گونه بیان شده است: اثربخشی یعنی این که نتایج به دست آمده با ستانده ها و اهداف مورد انتظار انطباق دارد. اثربخشی، معیاری است که بر مبنای آن، بازده حقیقی و مورد انتظار در برابر هم قرار می گیرند. هدف اثربخشی انجام درست کارهاست و در حقیقت روشی است که چگونگی تحقق اهداف را اندازه گیری می کند. (نوایی؛ ۶۹:۱۳۹۱)

۱- اثربخشی دارای چند ویژگی مهم و برجسته به شرح ذیل است:

۲- ارائه ی رهنمود: اثربخشی معیاری است به این بیان که رهنمودها در هر زمینه ای به شکل صحیح ارائه شوند و افراد نیز در معرض آن رهنمودها قرار گیرند.

۳- ارتباط: اثربخشی نشان می دهد که رهنمودهای ارائه شده، کاملاً منطقی و مرتبط با موضوع می باشند.

۴- تناسب: اثربخشی میزان مناسب بودن را هم نشان می دهد به طریقی که مشخص می کند که سخنان منتقل شده به طور کامل مناسب بوده اند.

۵- دستیابی به نتایج مورد انتظار: اثربخشی مشخص می کند که به نتایج مورد انتظار دست یافته شده و افراد یا مدیران به نتایج مدنظر رسیده اند.

۶- پذیرش: اثربخشی، فرآیندی است که به پذیرش داده ها منتج می شود.

۷- اثرگذاری در افراد: اثربخشی مترادف کلمه ی اثرگذاری است و به این موضوع اشاره دارد که مثلاً

مدیریت در حیطه ی مسئولیت و در افراد، مؤثر واقع گردیده است. (نوایی؛ ۷۰-۶۹:۱۳۹۱)

بنابراین، محتوای مدیریت شهری باید نشان دهد که چگونه شهر (یا مدیریت شهر) می تواند این شرایط را بهبود بخشد. طیف گسترده ای از شیوه های خوب وجود دارد که چگونه می توان با مشکلات متنوع و متعدد شهری مقابله کرد (بهلایا؛ ۱۴۱:۲۰۱۱؛ به نقل از برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحد؛ ۲۰۰۴) و چگونه می توان به توسعه مطلوب شهر رسید. پاسخ شهر می تواند با توجه به شرایط (تاریخی، قانون گذاری و اقتصاد کلان) و محیط (سیاسی، اقتصادی و اداری) متفاوت باشد؛ بنابراین مدیریت شهری باید تمام ابعاد را که مفاهیم اساسی مدیریت شهر بهینه را پوشش می دهد احاطه کند. این ابعاد باید با شیوه های اداری معین همراه باشد که تأثیر مثبتی بر موفقیت شهر (اجتماعی و اقتصادی) دارند. در این زمینه مفاهیم رقابت شهری و توسعه پایدار، استقلال مدیریت شهری، مشارکت و تمرکززدایی مورد استفاده قرار گرفته است. بعضی از ابعاد دیگر می تواند در مفهوم مدیریت شهری قرار گیرد چرا که مدیریت شهری به عنوان یک مفهوم همیشه در حال تغییر و تقریباً سیال است. همچنین پاسخ به محیط مداوماً در حال تغییر شهر باید در آن اعمال شود. (بهلایا؛ ۱۴۱:۲۰۱۱)

۲- مشارکت سمن ها

سازمان های مردم نهاد (سمن)، نوعی پدیده اجتماعی هستند، و به شکلی بستر تأثیرگذاری آحاد مختلف مردم را در جریان ها و فرآیندهای تخصصی فراهم می کنند، بدین جهت می توان گفت که مشارکت در این سازمان ها موجب تشویق افراد جهت انجام خدمت به یکدیگر و احساس تعهد نسبت به یکدیگر می شود. (قراملکی و سالاری؛ ۳۸:۱۳۸۸) البته هیچ تعریف جهانی مورد قبولی در مورد مشارکت شهروندی وجود ندارد. (خانمحمدی و همکاران؛ ۲۷:۱۳۹۳؛ به نقل

از گینور؛ ۲۰۱۱) مشارکت شهری می‌تواند به مثابه نقش جدی، فعال، آگاهانه، عمدی، سازمان‌یافته و مؤثر واحدهای تولیدی شهری یعنی افراد، خانواده‌ها، گروه‌ها، مؤسسات، بخش‌های عمومی و خصوصی و سازمان‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حیات شهری برای دستیابی به اهداف جامعه شهری شناخته شود. تجربیات جهانی نشان می‌دهد که از دهه‌ی ۱۹۸۰ توجه زیادی به رویکرد مشارکتی در برنامه‌های توسعه و توسعه شهری شده است. تا کنون، مشارکت شهری، کلید موفقیت برنامه‌های توسعه شهری و همچنین یکی از معیارهای ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت شهری بوده است (و ارکان شهرداری‌ها و شوراهای شهر) فرآیند ذهنی و عاطفی مشارکت در موقعیت‌های گروهی آن‌ها را برای کمک به یکدیگر برای رسیدن به اهداف گروهی و تسهیم مسئولیت بر می‌انگیزد. در دانشنامه شهرسازی، مشارکت عمومی در شهرنشینی عبارتست از: «مشارکت عمومی در شهرنشینی یک وسیله است که اعضای جامعه بتوانند در شکل‌گیری سیاست‌ها و برنامه‌هایی که بر محیط زندگی آنها تأثیر می‌گذارند شرکت کنند». (فروزانفر و همکاران؛ ۲۰۱۴: ۱۱۷) مشارکت ابزاری برای دستیابی به رفاه و به عنوان هدف اصلی به منظور رشد توانایی‌ها و خلاقیت‌های شهروندان فعال در نظر گرفته شده است. (موسایی؛ رضوی الهاشم؛ ۱۳۹۰: ۱۲۷؛ به نقل از کوهن؛ ۱۳۸۷) کورت لوین پی برد هرگاه مردم در کارگردانی امور مشارکت داده شوند، میزان مقاومت و ایستادگی آنان در مقابل تغییر و نوسازی و نوآفرینی‌ها کاهش یافته و راه‌سازی در پیش می‌گیرند. (رضوی؛ ۱۳۸۸)

به طور معمول با سازمان‌های مردم‌نهاد به عنوان سازمان غیر انتفاعی برخورد می‌شوند. اصطلاح سازمان غیر دولتی به معنای ارتباط با بخش غیر دولتی است که آن را در مخالفت با دولت قرار می‌دهد. سازمان غیر انتفاعی بر تنوع در ارتباط با

بخش خصوصی تأکید دارد. (هاولنا و اوگلینسکی؛ ۲۰۱۵: ۳۷۶؛ به نقل از اشمیت؛ ۲۰۱۲) اجماع کمی است بر اینکه چگونه سازمان‌های مردم‌نهاد را تعریف و طبقه‌بندی کنیم. سالامون و آنهایر (۱۹۹۹) پیشنهاد داده‌اند که سازمان‌های مردم‌نهاد به وسیله ویژگی‌های اصلی سازمانی‌شان شامل گرایش آن‌ها (نوع فعالیت‌هایی که آن‌ها با آن درگیرند) و سطح عملکردشان (در سطوح بین‌المللی، ملی و یا جامعه محلی) به طور گسترده‌ای می‌توانند تمییز شوند. (آماگو؛ ۲۰۱۵: ۲۲۱) سازمان‌های مردم‌نهاد یک گروه همگن و یکدست نیستند و نگاه آن‌ها به مسائل توسعه‌ای، ارزیابی و تحلیل مسائل و راهکارها و همچنین منابع تقویت‌کننده آن‌ها و سطح و مکانی که در آن فعالیت می‌کنند تفاوت دارد. (دهستانی اسفندآبادی؛ ۱۳۸۶: ۱۰) لوس (۲۰۱۳) معتقد است سازمان غیر دولتی، سازمانی است که نیازی به کسب قدرت ندارد، یا مجبور نیست در بازی‌های سیاسی شرکت کند. اما اول: برای حل مشکلات اجتماعی که دولت نمی‌تواند خودش آن را انجام بدهد یا در حل آن نمی‌تواند اقدام به مشارکت کند. و دوم: برای معرفی گفتمان عمومی در تفسیر جامعه‌ای که همه اعضای سازمان مردم‌نهاد در محدوده آن هستند. این سازمان‌ها به طور کلی می‌توانند به فعالیت در جهت منافع عمومی یا مقابل آن تقسیم شوند. سازمان‌هایی که در جهت منافع عمومی عمل می‌کنند، فعالیت‌های خود را بر روی شهروندان متمرکز می‌کنند، در حالی که دومی فقط به اعضای سازمان خود خدمات ارائه می‌دهد. (هاولنا و اوگلینسکی؛ ۲۰۱۵: ۳۷۶) استخدام افراد خود برانگیزاننده و خدمتگرا، دارایی این سازمان‌ها است. کمک‌های مالی نیز نقش مهمی در عملکرد سازمان‌های غیر دولتی ایفا می‌کنند. (تامینینا، ۲۰۱۸: ۱) پراگساماتز (۲۰۱۰) پنج ویژگی سازمان‌های مردم‌نهاد که همواره بدون در نظر گرفتن نقش آن‌ها ظاهر می‌شود را این‌گونه بیان نموده: اول این که آن‌ها جدای از دولت و دیگر

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

۲۵۷

سازمان‌های بین‌المللی دولتی همانند سازمان ملل، سازمان تجارت جهانی و غیره هستند. دوم، اگرچه با آن‌ها همکاری می‌کنند و گاهی اوقات توسط دولت یا سایر سازمان‌های مشابه تأمین می‌شوند (آماگو؛ ۲۰۱۵:۲۲۱؛ به نقل از گری و همکاران؛ ۲۰۰۶) عملیاتشان و به خصوص فعالیت‌های حمایتی‌شان کاملاً از نفوذ دولتی جدا هست. سوم این‌که آن‌ها غیر انتفاعی هستند (به این مفهوم که هیچ مالکیت سهامی برای آن‌ها وجود ندارد) اموالی که اهدا یا کسب می‌شود از طریق فروش کالاها و خدمات دوباره در فعالیت‌های سازمان مردم نهاد سرمایه‌گذاری می‌شود. چهارم این‌که عضویت و فعالیت در سازمان‌های مردم نهاد داوطلبانه است. پنجم آن‌که شکل و فعالیت سازمان‌های مردم نهاد بر پایه آرمان‌هاست (محیط زیست، حقوق بشر یا برخی از انگیزه‌های محلی، ملی و بین‌المللی) آن‌ها اعانه‌دهندگان و کارکنان را به وسیله جذب آرمان‌هایی که سازمان مردم نهاد از آن‌ها حمایت و عمل می‌کند استخدام می‌کنند. (به عنوان مثال افرادی که می‌خواهند محیط زیست را بهتر کنند می‌توانند در هر سازمان مردم نهاد زیست محیطی کار کنند یا اعانه دهند) (آماگو؛ ۲۰۱۵:۲۲۱) مزیت‌های ویژه سازمان‌های مردم نهاد عبارت است از:

- ۱- توانایی تکمیل تلاش‌های دولت: دولت و سازمان‌های مردم نهاد مکمل فعالیت‌های یکدیگرند.
- ۲- مشاوره سیاستی: دانش و تجربه آن‌ها بر اولویت‌های دولت و برنامه‌های توسعه در سطوح مختلف اثرگذار است. این سازمان‌ها جایگاه مهمی در تولید اطلاعات و داده‌ها و جلب نظر تصمیم‌گیران به واقعیت‌های موجود داشته‌اند.
- ۳- شبکه‌سازی و همکاری بین سازمان‌های مردم نهاد: جهت ایجاد شبکه‌های گسترده و همبستگی و اتحاد راهبردی.
- ۴- شفافیت و پاسخگویی: علت قابل اعتماد و

اطمینان شدن آن‌ها در بین دولت‌ها و اجتماعات همین مورد است. یکی از راه‌های ترویج شفافیت و پاسخگویی، مشارکت ذی‌نفعان اجتماعات محلی در فرآیندهای برنامه‌ریزی، اجرا و سایر امور است. سازمان‌های مردم نهاد در برخی حوزه‌ها یک سری از نظام‌های اخلاقی را جهت حفظ اعتماد و اعتبار خود نزد اجتماعات و دولت‌ها می‌پذیرند. در واقع سازمان‌های مردم نهاد عموماً اعتبارشان را از توجه ویژه به شفافیت و پاسخگویی اثبات می‌کنند.

۵- نوآوری و انعطاف‌پذیری: به‌وسیله تکنیک‌های نوآورانه و توسعه اجتماعات محلی. یکی از مزیت‌های این سازمان‌ها در فرآیند توسعه، نوآوری و استفاده از تجربه‌هاست. آن‌ها سعی می‌کنند رویکردهای نوآورانه را ایجاد و آن را به سایر سازمان‌های مردم نهاد و دولت‌ها تسری دهند. این سازمان‌ها توفیقشان را از طریق رویکردهای اجتماع محور، نوآورانه، خلاقانه و مؤثر ضمانت کرده‌اند. مزیت دیگر آن‌ها اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌ها و نیز انعطاف‌پذیری است. به طوری که با بررسی تجارب و پایش مسائل، سمن‌ها به سرعت راهبردهایشان را تغییر داده و ایده‌های جدید و نوآورانه را می‌پذیرند، چراکه این سازمان‌ها از نظر اندازه کوچک هستند و اداره آن‌ها بسیار آسان‌تر است. (تمرکز بیشتری بر اجرای پروژه‌ها دارند و رویکرد مشارکتی را در توسعه اجتماعات محلی به کار می‌برند) به علاوه این سازمان‌ها به واسطه کارکنان متعهد و متخصص، تمرکز بیشتری بر اهداف داشته و رهبری و مدیریت آن‌ها با ثبات بیشتر در مدت قابل ملاحظه‌ای تداوم دارد.

۶- تجهیز منابع: بسیاری از سازمان‌های مردم نهاد در تجهیز منابع از اعانه‌دهندگان داخلی و بین‌المللی برای اجرای پروژه‌هایشان موفق بوده‌اند. این سازمان‌ها همچنین اثبات کرده‌اند که با استفاده از رویکرد متجانس و کل‌نگر به توسعه، از منابع به شکل مؤثرتری استفاده می‌کنند. (دهستانی اسفندآبادی؛ ۱۱-۱۰:۱۳۸۶)

سمن‌ها به خوبی برای ایفای نقش‌های خودشان در ارائه خدمات به شهروندان شناخته شده‌اند به خصوص در خلال دوره‌های ناآرامی، تنش اجتماعی یا جنگ‌های داخلی زمانی که سازمان‌های دولتی و شهرداری‌ها بر کارکردهای از پیش تعیین شده‌شان نظارت کمی دارند. (آماگو؛ ۲۰۱۵:۲۲۲؛ به نقل از بروانکار و ولاموری؛ ۲۰۰۹) آن‌ها این وظایف را با ریسک بالایی در زندگی و امنیت کارکنانشان اجرا می‌کنند. در چنین شرایطی سمن‌های محلی با دریافت حمایت از هم‌تایان بین‌المللی خود مسئولیت ارائه خدمات ضروری و کمک‌های بشردوستانه به مردم محلی را بر عهده گیرد. (آماگو؛ ۲۰۱۵:۲۲۲؛ به نقل از هاگر و براندی؛ ۲۰۰۴) در نهایت، سازمان‌های غیردولتی بخش مهمی از جامعه معاصر را تشکیل می‌دهند و می‌توانند براساس کمک‌های داوطلبانه شهروندان عادی (هم‌خیریه و هم‌پولی) به طور قابل ملاحظه‌ای کار کنند. با توجه به این که مشارکت در سازمان‌های غیردولتی داوطلبانه است، کمک‌کنندگان به سازمان‌های غیر دولتی خاص تمایل دارند که افراد همفکر باشند. (آماگو؛ ۲۰۱۵:۲۲۲) این سازمان‌ها می‌توانند اهداف خود را در چند حوزه تحقق بخشند؛ از جمله: فعالیت‌های اجتماعی، آموزشی، فرهنگی و ائتلاف حرفه‌ای، فعالیت‌های مرتبط با سرگرمی یا مربوط به امنیت که بسیار اهمیت داشته و به طور فزاینده‌ای محبوب می‌باشند. سال‌هاست که سازمان‌های جدید فعالیت‌های خود را آغاز می‌کنند که اهداف اصلی آن‌ها عملیات در امور امنیتی است. (هاولنا و اوگلینسکی؛ ۲۰۱۵:۳۷۷؛ به نقل از کوتنیس-گورسکا و ویسوسکی؛ ۲۰۱۱)

با توجه به ادبیات ارائه شده، برخی از مهمترین معیارهای مشارکت سمن‌ها در مدیریت شهری را می‌توان این گونه جمع‌بندی نمود:

۱- سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندی: به طور خلاصه سرمایه اجتماعی عبارتست از اعتماد هنجارها و شبکه‌هایی که امکان مشارکت مردم در اقدامات

اجتماعی را به منظور حصول سود متقابل فراهم می‌آورد. (تلخاب، سلطانی، خمسه و حسین پور؛ ۱۳۹۴:۱۰۷) مشارکت عمومی در خدمات اجتماعی و سایر فعالیت‌های اجتماعی که قرار است ساکنان جامعه را توانمند کند، به سرمایه اجتماعی آن‌ها می‌افزاید، و در نتیجه می‌تواند به ایجاد اقدامات اجتماعی عمیق و وسیع‌تر در جامعه کمک کند. (ژوو، پرکینز و چو؛ ۲۰۱۰:۲۶۰)

۲- مدیریت فرهنگ محلی: مهم‌ترین و بارزترین عوامل و انگیزه‌های همگرایی حضور در تعاملات فرهنگی می‌باشد که بنیانی برای مشارکت و هم‌شناختی و محبت و تعامل فکری و عملی ایجاد می‌نماید. (لطفی و همکاران؛ ۱۳۸۸:۱۰۵؛ فاضلی، کاظمیان و نصرتی؛ ۱۳۹۴:۱۳)

۳- بهبود زندگی و کاهش فقر شهری: بهبود شرایط شغلی و زندگی شهروندان با توجه ویژه به افراد و اقشار کم درآمد. (داداش پور؛ ۲۰۰۲:۸۸) زیرا سرمایه‌گذاری‌های تولیدی و ایجاد شغل موجب ارتقاء پایدار زندگی افراد جامعه می‌شود و از طرف دیگر آینده اقتصادی شهرها می‌تواند به دلیل عدم کارآیی زیرساخت‌ها و خدمات یا شرایط نامناسب بهداشتی ساکنان مورد تهدید قرار گیرد. (یار احمدی و آواکیان، ۱۳۹۵:۱۱۰) در واقع مدیریت شهری، عملکرد مطلوب اداره شهرستان را که به بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی شهر کمک می‌کند، فراهم می‌نماید. (بهلایا؛ ۲۰۱۱:۱۴۱)

۴- شفافیت عملکرد مدیریت شهری: شفافیت اقدامات مدیریت شهری و اطلاع‌رسانی به شهروندان به منظور همکاری و مشارکت آن‌ها در مدیریت محلات. (تلخاب و هکاران؛ ۱۳۹۴:۱۱۹)

۵- ارائه خدمات شهری: ایجاد زیرساخت‌های اساسی برای عملکرد کارآمد شهرها و آماده سازی خدمات لازم برای توسعه منابع انسانی، ارتقای بهره‌وری و استانداردهای زندگی شهری. (لطفی و همکاران؛ ۱۳۸۸:۱۰۵)

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

۲۵۹

۳- نوع شناسی سمن‌ها و تعاریف آن‌ها

سازمان‌های مردم نهاد را به اشکال متفاوت می‌توان دسته‌بندی کرد. سالامون و آنهایر (۱۹۹۹) شش طبقه از گرایش سمن‌ها را مشخص کرده‌اند که عبارتند از: رفاه، توسعه، توسعه آموزش، شبکه سازی، پژوهش و حمایت. (آماگو؛ ۲۰۱۵:۲۲۱) با توجه به گفته کاماریا و لویس (۲۰۰۹) محدوده فعالیت‌های سازمان‌های مردم نهاد از کمک به خود (از طریق کمک به اعضاء) تا ارائه خدمات به بخش‌های خاصی از جامعه گسترده‌تر یا پویا برای موضوعات در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی است. آن‌ها می‌توانند در حوزه سلامت، آموزش، بخش صنعتی یا کشاورزی، یا درباره حقوق بشر گسترده یا مسائل جنسیتی فعالیت کنند. (آماگو؛ ۲۰۱۵:۲۲۲) نوعی طبقه‌بندی می‌تواند اساس زمینه فعالیت آن‌ها باشد. این سازمان‌ها در زمینه‌های گوناگونی چون: فرهنگی، اجتماعی، آموزشی-پژوهشی و ... فعالیت می‌کنند. (مراجعه به جدول ۲) همه این فعالیت‌ها، علیرغم تنوع و

تفاوت، از یک ویژگی مشترک برخوردارند و آن رویکرد غیر انتفاعی است. سازمان‌های مردم نهاد فعالیت‌های بسیار گسترده و متنوعی دارند ولی در هیچ زمینه‌ای به کسب و کار وارد نشده و اهداف سودگرایانه ندارند. (قراملکی و سالاری؛ ۱۳۸۸:۳۸) با توجه به تعاریف ذکر شده می‌توان انواع سمن‌های مورد پذیرش ما در این پژوهش را در انواع زیر خلاصه کرد:

- ۱- حقوق شهروندی و اقلیت‌ها: بسیاری از سمن‌ها بر مبنای دفاع از حق یا حقوق و دفع محرومیت انسان‌ها تأسیس می‌شوند. این سازمان‌ها اغلب به صورت واکنش در قبال ظلم و ستم به وجود می‌آیند و ماهیت و آرمانی کاملاً اخلاقی دارند. (قراملکی و سالاری؛ ۱۳۸۸:۴۳) همچنین سازمان‌های اقلیت نماینده‌ی منافع گروه‌های اقلیت هستند. (هاولنا و اولینسکی؛ ۲۰۱۵:۳۷۷)
- ۲- رفاه و توسعه پایدار: ارائه خدمات به همه کسانی که به آن نیازمند هستند یا فقط برای گروه‌های خاصی از افراد. (هاولنا و اولینسکی؛ ۲۰۱۵:۳۷۷)

جدول ۲- انواع سازمان‌های مردم نهاد (همان، ۱۳۸۸:۴۶)

ردیف	ملاک طبقه بندی	گونه‌های سمن
۱	زمینه فعالیت	فرهنگی؛ اجتماعی؛ آموزشی- پژوهشی؛ تفریحی؛ مذهبی؛ ورزشی؛ صنفی؛ توسعه‌ای؛ زیست محیطی؛ انسان دوستانه؛ حقوقی؛ اضطراری؛ خانواده و سلامت؛ اخلاقیات و ارزش‌ها؛ منابع انسانی و طبیعی؛ صلح و امنیت؛ توانمندسازی اقلیت‌های قومی و نژادی
۲	سطح فعالیت	محلی؛ ملی؛ بین‌المللی؛ عملیاتی؛ حمایتی
۳	نوع اهداف مدنظر	بلند مدت - میان مدت - کوتاه مدت
۴	جهت گیری سازمانی	سازمان‌های داوطلبانه؛ پیمانکاران خدمات عمومی؛ سازمان‌های مردمی؛ سازمان‌های غیردولتی؛ سازمان‌های دفاع از حقوق انسان‌ها؛ سازمان‌های حمایت از محیط زیست؛ سازمان‌های امدادگر؛ سازمان‌های صنفی؛ سازمان‌های هدایتی
۵	قالب شکلی	انجمن؛ سازمان؛ نهاد؛ بنیاد؛ مؤسسه؛ تعاونی؛ باشگاه؛ گروه؛ هیئت؛ کانون؛ مرکز؛ جمعیت؛ مجمع؛ خانه

(هاولنا و اولینسکی؛ ۳۷۶:۲۰۱۵)

مدل مفهومی پژوهش

مدل حاضر، حاصل مطالعه مبانی نظری تحقیق است که پس از آن معیارها و گونه‌های سازمان‌های مردم نهاد در بهبود اثربخشی مدیریت شهری با رویکرد مشارکت عمومی، استخراج و سپس با بررسی، نقد و اصلاح شاخص‌های موجود، نکات قابل توجه مورد بازبینی قرار گرفت، سپس شاخص‌های مدل انتخاب و بعضی از شاخص‌ها نیز ادغام شدند. معیار و گزینه‌های انتخاب شده به وسیله خبرگان مورد بررسی قرار گرفتند و معیار و گزینه‌های اهمیت از دید خبرگان به عنوان معیار و گزینه‌های مدل انتخاب شدند. معیارها نمایانگر عوامل مؤثر بر بهبود اثربخشی مدیریت شهری بوده و گزینه‌ها ناظر بر انواع سمن هاست.

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش روشی کمی براساس یکی از تکنیک‌های MADM یعنی تکنیک تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی می‌باشد. نظر به این که هدف اصلی از انجام تحقیق حاضر با توجه به مسئله پژوهش اولویت‌بندی انواع سمن‌ها در

آموزش و فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی: بخش اعظمی از فعالیت سازمان‌های مردم نهاد در زمره فعالیت‌های فرهنگی بوده و با هدف تأثیر گذاری ذهنی، نگرشی، گرایشی، بینشی و رفتاری مشخص بر مخاطب صورت می‌گیرد. (سیاح و شجاعی، ۱۳۹۶:۱)

۳- بهداشت، درمان، ورزش و سلامت عمومی: سلامت جامعه بخش مهمی است که دولت‌ها می‌توانند از مشارکت سازمان‌های مردم نهاد بسیار منتفع گردند. (دهستانی اسفندآبادی؛ ۱۳۸۶:۱۱)

سازمان‌های مردم نهاد می‌توانند با رصد و پایش مشکلات جامعه مخصوصاً زنان، کودکان و محرومان، گام‌هایی اساسی در سلامت روحی و جسمی آن‌ها بردارند. (نژدی منش و عبداللهی اصل؛ ۱۳۹۴:۶)

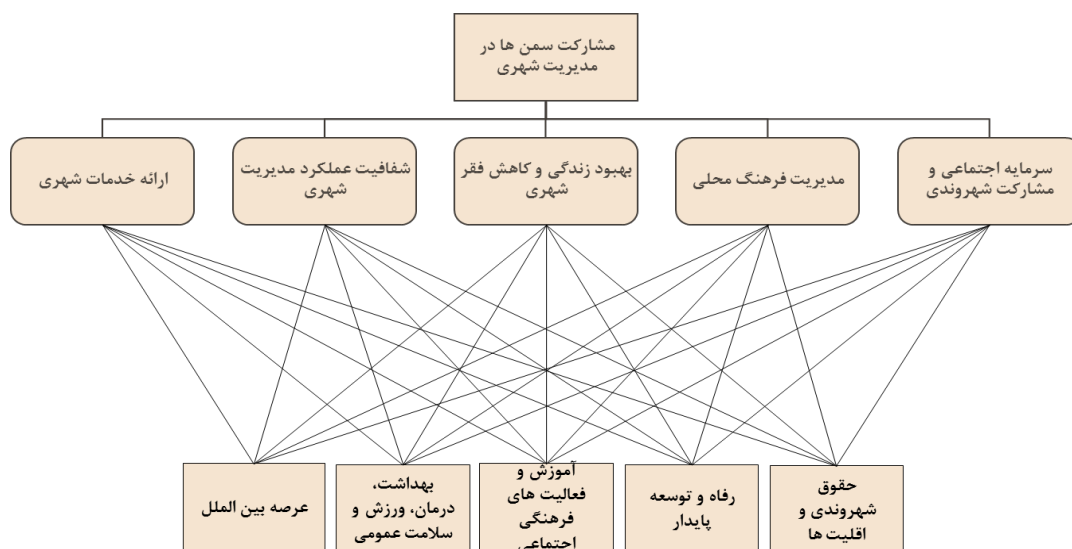
۵- عرصه بین الملل: در چنین شرایطی سمن‌های محلی با دریافت حمایت از هم‌تایان بین المللی خود مسئولیت ارائه خدمات ضروری و کمک‌های بشردوستانه به مردم محلی را بر عهده گیرد. (آماگو؛ ۲۰۱۵:۲۲۲)

همچنین آن‌ها به عنوان یک مکانیزم هشدار دهنده اولیه برای کمک به نظارت و اجرای توافقنامه‌های بین المللی خدمت می‌کنند.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

۲۶۱

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش (داداش پور، ۲۰۰۲؛ عزیززاده و همکاران، ۱۳۹۲؛ هاولنا و اوگلینسکی، ۲۰۱۵؛ فرامرز قراملکی و سالاری، ۱۳۸۸)

ارتقای اثربخشی مدیریت شهری با رویکرد مشارکت عمومی است، بنابراین استفاده از تکنیک‌های نرم پژوهش عملیاتی تناسب و سازگاری بیشتری با هدف و مسئله پژوهش دارد.

تکنیک AHP به تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کند تا اثرات متقابل و همزمان بسیاری از وضعیت‌های پیچیده و نامشخص را تعیین کنند. AHP بر سه اصل کلی استوار است:

۱- اصل ترسیم درخت سلسله مراتبی

۲- اصل تدوین و تعیین اولویت‌ها

۳- اصل سازگاری منطقی قضاوت‌ها (مؤمنی؛ ۱۳۹۱:۴۰)

روش AHP مقایسه‌های زوجی را برای سنجش اهمیت نسبی عناصر در هر سطح سلسله مراتبی انجام می‌دهد و گزینه‌هایی را در پایین‌ترین سطح سلسله مراتب ارزیابی می‌کند تا بهترین تصمیم را در میان گزینه‌های مختلف انتخاب کند. (تازمن و سایپاهی؛ ۲۰۱۱:۱۳)

گام‌های عملیاتی روش‌شناسی پژوهش در این تحقیق عبارتند از:

۱- استخراج اهداف و گزینه‌های تصمیم و معیارها

۲- طراحی پرسشنامه شامل ۶ عدد ماتریس زوجی

۳- توزیع پرسشنامه میان خبرگان

۴- جمع‌آوری و ورود اطلاعات به نرم‌افزار Super Decisions

۵- اخذ و تحلیل خروجی‌های نرم‌افزار

روش جمع‌آوری اطلاعات

ابزار مورد استفاده در این تحقیق پرسش‌نامه بسته می‌باشد که گویه‌های آن براساس شناسایی معیارها (اهم اهداف مدیریت شهری) و گزینه‌های مطالعاتی (اهم گونه‌های سمن‌ها) در پیشینه تحقیق و مرور ادبیات موضوع بدست آمده است که براساس تکنیک AHP به صورت ۶ جدول مقایسات زوجی مشتمل بر ۶۰ سؤال شکل گرفته است که روایی آن به صورت روایی محتوا به تأیید خبرگان رسیده است.

همچنین نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت قضاوتی و هدفمند و خبره محور می‌باشد به صورتی که در این مطالعه تعداد ۲۱ نفر از خبرگان حوزه مدیریت شهری و سمن‌ها شناسایی شدند ولی در نهایت ۱۶ نفر از آنان (۳ نفر از میان اساتید دانشگاهی مرتبط با رشته مدیریت شهری، ۴ نفر از مدیران و کارشناسان مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، ۶ نفر از مؤسسان و فعالان سازمان‌های مردم‌نهاد شهری و ۳ نفر از مدیران و کارشناسان شهرداری) در تکمیل پرسشنامه مشارکت داشته و مبنای تحلیل داده‌ها قرار گرفتند.

این پژوهش در گام اول اقدام به شناسایی و استخراج عوامل مهم و تأثیرگذار بر بهبود اثربخشی مدیریت شهری و نیز انواع سمن‌ها با بررسی و مطالعات محققین نموده است. در گام دوم با استفاده از فن AHP اقدام به فرموله کردن عوامل مؤثر بر بهبود اثربخشی مدیریت شهری به صورت سلسله مراتبی نموده است. سپس این شاخص‌ها در قالب پرسشنامه در اختیار نمونه تحقیق قرار داده شد و شاخص‌های شناسایی شده به وسیله نرم افزار و همچنین در تعیین وزن و اولویت بندی عوامل مؤثر بر بهبود اثربخشی مدیریت شهری و نیز انتخاب سمن‌های مرتبط و با هدف تسریع انجام محاسبات مربوط به تجزیه و تحلیل داده‌های حاصله از پرسشنامه‌ها و به حداقل رساندن خطا در محاسبات اقدام به استفاده از نرم افزار کاربردی صدر الذکر نموده است.

روش تجزیه و تحلیل

در این مرحله از نرم افزار Super Decisions استفاده شده است. در این روش با ترسیم درخت سلسله مراتبی و مقایسات زوجی گزینه‌ها و معیارهای تعیین شده بر اساس اطلاعات مستخرج از پرسشنامه‌ها، به منظور تعیین راهبردها، میزان ارتباط بین معیارهای مختلف را دو به دو با یکدیگر طبق اصل سازگاری قضاوت‌ها بیان نموده است. به خروجی‌های این نرم افزار در قسمت

یافته‌های تحقیق اشاره شده است. نرخ ناسازگاری (Inconsistency) در این تحقیق برابر با ۰/۰۹ می‌باشد که نشان دهنده اعتبار و پایایی یافته‌های تحقیق است. جهت محاسبه شاخص ناسازگاری (I)، ابتدا بردار مجموع وزنی (WSV) را به وسیله ضرب ماتریس مقایسات زوجی شاخص‌ها (D) در بردار وزن‌های نسبی شاخص‌ها (W) محاسبه می‌کنیم. سپس هر یک از عناصر بردار مجموع وزنی (WSV) را بر هر یک از عناصر بردار وزن‌های نسبی (W) تقسیم می‌نماییم تا بردار سازگاری پدیدار شود. در مرحله بعد میانگین حسابی عناصر بردار CV را حساب نموده و حاصل را با λ_{max} ، مشخص می‌نماییم. سپس با استفاده از معادله (۱) شاخص ناسازگاری را بدست می‌آوریم. (مؤمنی؛ ۱۳۸۹:۴۳)

$$II = \frac{\lambda_{max} - n}{n - 1}$$

معادله (۱)

معادله (۱)

در معادله (۱)، n تعداد معیارها (شاخص‌ها) در مسأله است. در نهایت برای محاسبه نرخ ناسازگاری از معادله (۲) استفاده می‌نماییم. (مؤمنی؛ ۱۳۸۹:۴۴)

$$IR = \frac{II}{IRI}$$

معادله (۲)

معادله (۲)

در معادله (۲)، IRI (شاخص ناسازگاری تصادفی) مقداری است که از جدول ۳ و بر اساس تعداد شاخص‌های مسأله n محاسبه می‌گردد. (مؤمنی؛ ۱۳۸۹:۴۴)

یافته‌های پژوهش

مقایسه و تعیین اولویت معیارهای اصلی بر اساس هدف

با مقایسه زوجی معیارهای اصلی بر اساس هدف، ضریب اهمیت هر یک از معیارهای اصلی محاسبه شد. برای این منظور از نظر ۱۶ نفر کارشناس استفاده شده است.

برونداد نرم افزار Super Decisions برای تعیین اولویت معیارهای اصلی در شکل ۲ زیر ارائه شده است: بر اساس بردار ویژه به دست آمده:

- بیشترین اولویت مربوط به معیار بهبود زندگی و کاهش فقر شهری با وزن نرمال شده ۰/۳۵۵ است.
- ارائه خدمات شهری با وزن نرمال ۰/۲۸۳ در اولویت دوم قرار دارد.

- شفافیت عملکرد مدیریت شهری با وزن نرمال ۰/۱۸۷ در اولویت سوم قرار دارد.

- سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندی با وزن نرمال ۰/۱۳۲ در اولویت بعدی قرار دارد.

- مدیریت فرهنگ محلی نیز از کمترین اولویت برخوردار است.

ضریب ناسازگاری مقایسه‌های انجام شده نیز برابر ۰/۰۹ به دست آمده است.

مقایسه و تعیین اولویت گزینه‌ها (گونه سمن‌ها) بر اساس معیارها

بر اساس بردار ویژه به دست آمده:

- بیشترین اولویت مربوط به سمن بهداشت، درمان، ورزش و سلامت عمومی با وزن نرمال شده ۰/۴۰۲ است.

- سمن رفاه و توسعه پایدار با وزن نرمال ۰/۲۴۶ در اولویت دوم قرار دارد.

- سمن آموزش و فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی با وزن نرمال ۰/۱۸۶ در اولویت سوم قرار دارد.

- سمن حقوق شهروندی و اقلیت‌ها با وزن نرمال

جدول ۳ - شاخص ناسازگاری تصادفی (مؤمنی؛ ۱۳۸۹:۴۴)

n	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
IRI	۰	۰	۰/۵۸	۰/۹۰	۱/۱۲	۰/۲۴	۱/۳۲	۱/۴۱	۱/۴۵	۱/۵۱

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

۲۶۳

جدول ۳- تعیین اولویت معیارهای اصلی مطالعه

بهبود زندگی و کاهش فقر شهری	ارائه خدمات شهری	مدیریت فرهنگ محلی	سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندی	شفافیت عملکرد مدیریت شهری	بردار ویژه
بهبود زندگی و کاهش فقر شهری	۱/۰	۲/۴۳	۳/۸۴	۶/۹۶	۱/۸۰
ارائه خدمات شهری	۰/۴۱	۱/۰	۵/۹۰	۰/۵	۶/۵۴
مدیریت فرهنگ محلی	۰/۲۶	۰/۱۶	۱/۰	۰/۳۰	۰/۳۴
سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندی	۰/۱۴	۲/۰	۳/۲۵	۱/۰	۰/۱۷
شفافیت عملکرد مدیریت شهری	۰/۵۵	۰/۱۵	۲/۹۲	۵/۶۶	۱/۰

Inconsistency=۰/۰۹

Improving~	0.35513
Local cul~	0.04134
Providing~	0.28360
Social ca~	0.13242
Transpare~	0.18752

شکل ۲- برونداد نرم افزار سوپر دسیژنز برای تعیین اولویت معیارهای اصلی بر اساس هدف

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

۲۶۴

۰/۱۰۹ در اولویت بعدی قرار دارد.

• سمن های فعال در عرصه بین الملل نیز از کمترین اولویت برخوردارند.

نتیجه گیری و پیشنهادهای پژوهش

• این پژوهش با هدف اولویت بندی انواع سمن ها در ارتقای اثربخشی مدیریت شهری با رویکرد مشارکت عمومی صورت گرفته است. نتایج اولویت بندی معیارهای شناسایی شده با استفاده از روش AHP به شرح ذیل می باشد: معیار بهبود زندگی و کاهش فقر شهری از بیشترین اولویت برخوردار است. معیارهای ارائه خدمات شهری، شفافیت عملکرد مدیریت شهری، سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندی و مدیریت فرهنگ محلی به ترتیب در اولویت های بعدی قرار داشته اند. انتخاب بهترین

سمن ها بر اساس معیارهای اصلی شناسایی شده با استفاده از تکنیک AHP می توان نتیجه گرفت اولویت نخست در انواع سمن ها، سمن «بهداشت، درمان، ورزش و سلامت عمومی» است و سمن های رفاه و توسعه پایدار، آموزش و فعالیت های فرهنگی اجتماعی، حقوق شهروندی و اقلیت ها و سمن های فعال در عرصه بین الملل به ترتیب در رتبه های بعدی قرار داشته اند.

از بررسی میان انواع سمن ها با معیارهای بهبود زندگی و کاهش فقر شهری، ارائه خدمات شهری و مدیریت فرهنگ محلی مشخص شد که به ترتیب سمن های بهداشت، درمان، ورزش و سلامت عمومی، رفاه و توسعه پایدار، آموزش و فعالیت های فرهنگی اجتماعی، حقوق شهروندی و اقلیت ها و

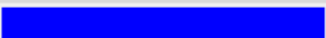
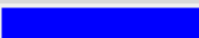
جدول ۴- اولویت نهایی معیارها و گزینه‌های تصمیم‌گیری

نوع سمن	معیارها					بردار ویژه
	بهبود زندگی و کاهش فقر شهری	ارائه خدمات شهری	مدیریت فرهنگ محلی	سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندی	شفافیت عملکرد مدیریت شهری	
آموزش و فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی	۰/۱۹۲	۰/۱۹۵	۰/۱۶۵	۰/۱۰۳	۰/۲۲۴	۰/۱۸۶
بهداشت، درمان، ورزش و سلامت عمومی	۰/۴۱۷	۰/۴۱۸	۰/۴۶۰	۰/۵۸۵	۰/۲۰۷	۰/۴۰۲
عرصه بین الملل	۰/۰۵۵	۰/۰۵۰	۰/۰۴۶	۰/۰۴۰	۰/۰۶۸	۰/۰۵۴
حقوق شهروندی و اقلیت‌ها	۰/۰۷۴	۰/۰۸۳	۰/۰۵۶	۰/۱۵۱	۰/۱۹۸	۰/۱۰۹
رفاه و توسعه پایدار	۰/۲۵۹	۰/۲۵۱	۰/۲۷۱	۰/۱۱۸	۰/۳۰۰	۰/۲۴۶

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

۲۶۵

Name	Graphic	Ideals	Normals
Citizenship and minority rights		0.273124	0.109940
Education and cultural and social activities		0.462938	0.186346
Health, treatment, exercise, and general he~		1.000000	0.402529
Prosperity and sustainable development		0.612955	0.246732
The International		0.135274	0.054452

شکل ۳- اولویت نهایی شاخص‌ها، برون‌داد نرم افزار سوپر دسیژنز

نیز سمن‌های فعال در عرصه بین الملل می‌توانند در این زمینه مؤثر باشند. در مجموع باید گفت وضعیت رتبه‌بندی انواع سمن‌ها در هر کدام از معیارهای ۵ گانه موجود در مدل مفهومی متفاوت است. به عنوان مثال در سمن «رفاه و توسعه پایدار» در معیار شفافیت عملکرد رتبه نخست و در معیار ارائه خدمات شهری رتبه دوم اهمیت را پس از سمن «بهداشت، درمان و ورزش عمومی» دارا می‌باشد. انواع تفاوت رتبه‌های سمن‌ها در جدول شماره ۴ قابل مشاهده است.

بر اساس یافته‌های تحقیق که تا بدین جا تشریح شد، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- با توجه آنکه دو گونه سمن «حقوق شهروندی و اقلیت‌ها» و «عرصه بین‌الملل» در ارتقای عملکرد مدیریت شهری کمترین نقش آفرینی را دارند لذا توصیه می‌شود تقویت سمن‌های مذکور و طراحی ساز و کار انگیزشی جلب مشارکت شهروندان در این دو نوع سمن در دستور کار نهادهای مسئول از جمله شورای اسلامی شهر تهران و نیز شهرداری تهران قرار گیرد.
- با توجه به اهمیت روزافزون معیار خدمات شهری در مباحث علمی و نیز تأثیر معنادار آن در بهبود

رضایت عمومی، پیشنهاد می‌شود موضوع تقویت سمن‌های «حقوق شهروندی و اقلیت‌ها» که وضعیت پایین‌تر از متوسط در این معیار را داشته است، بیش از پیش در دستور کار سیاستگذاران و برنامه‌ریزان اجتماعی و شهری قرار گیرد.

• با توجه به اهمیت اهداف مدیریت شهری و نقش آن در جلب رضایت شهروندان، پیشنهاد می‌شود که تمامی تشکلهای مردم‌نهاد ملی و محلی در مرحله تأسیس و صدور مجوز فعالیت پیوستی تحت عنوان «پیوست شهری» ارائه نمایند. هدف از ارائه این پیوست اطمینان بخشی از توجه به تأثیرات عملکردی سمن متقاضی در عملکرد مدیریت محلی و شهری و تبیین چگونگی این اثرگذاری است. طبقاً ارائه چنین پیوستی در کنترل آسیب‌های اجتماعی در سطح شهر بسیار موثر بوده و مؤسسان هر کدام از سمن‌ها را متوجه این موضوع خواهد ساخت.

• با توجه به مدل مفهومی و یافته‌های تحقیق چند موضوع پژوهشی برای محققان آتی به شرح ذیل پیشنهاد می‌شود: «طراحی الگوی اثربخشی سمن‌ها در راستای تقویت کارآمدی مدیریت شهری»؛ «آسیب‌شناسی و عارضه‌یابی عملکرد تشکلهای مردم‌نهاد شهری در جلب مشارکت عمومی»؛ «مطالعه تطبیقی وضعیت مشارکت عمومی سمن‌ها در ایران و کشورهای هم‌تراز منطقه‌ای و بین‌المللی»؛ «طراحی الگوی پیوست شهری در مرحله تأسیس و صدور مجوز سمن‌ها».

منابع

۱- اسفند آبادی، ح. د. (۱۳۸۶). همکاری دولت و سازمان‌های مردم‌نهاد در توسعه فرهنگ و تعاون. ص. ۱۰-۱۳.

۲- تلخاب، م.، سلطانی، ع.، خمسه، م. و حسین پور، م. (دوره ۳، شماره ۱ بهار ۱۳۹۴). تحلیل مدیریت مشارکتی محلات با تأکید بر نقش سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی: ناحیه ۱، منطقه ۱۵ شهرداری تهران). پژوهش‌های جغرافیای برنامه ریزی شهری، ص. ۱۰۱-۱۲۲.

۳- حاجتی، ن. و منصوری، ا. (۱۳۹۲). نقش مشارکت شهروندان در توسعه مدیریت کلان شهری. اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه پایدار. تهران: دانشگاه صنعت هوایی.

۴- خانمحمدی، ه.، واعظی، ر. و تهرانی، م. د. (سال دوم، شماره ۷ تابستان ۱۳۹۳). الگوی مشارکت شهروندی در مدیریت دولتی مبتنی بر تعالیم نهج البلاغه. مدیریت سازمانهای دولتی، ص. ۲۵-۴۸.

۵- داداش پور، ه. (۱۳۸۰، بهمن شماره ۱۲۰). مدیریت شهری؛ اهداف و راهبرد ها. فصلنامه تدبیر، ص. ۸۶-۸۹.

۶- رجبی، آ. و حصاری نژاد، ج. (۱۳۹۲). شرکت های مردم نهاد شهری؛ راهکاری برای مشارکت شهروندان در مدیریت شهری. فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، ۱۱۱-۱۳۰.

۷- رضوی، س. (۱۳۸۸). بررسی الگوهای تقویت مشارکت مردم در بخش منابع طبیعی براساس فرهنگ جهادی. دومین همایش ملی فرهنگ و مدیریت جهادی. تهران: وزارت جهاد کشاورزی.

۸- رضوی الهاشم، ب. و موسایی، م. (۱۳۹۰، سال یازدهم شماره ۴۱). بررسی (SWOT) مشارکت شهروندان در امور شهری. رفاه اجتماعی، ص. ۱۲۳-۱۵۲.

۹- سیاح، م. و شجاعتی، گ. (۱۳۹۶). ارائه مدلی کاربردی جهت ارزیابی فعالیتهای فرهنگی سازمانهای مردم نهاد. دومین کنفرانس علوم انسانی اسلامی (ص. ۱۲). تهران: همایش ملی علوم انسانی اسلامی - دوره اول.

۱۰- عبدالله زاده، ر. (۱۳۹۳). نحوه جلب مشارکت پایدار مردمی در حوزه های خدمات شهری. اولین همایش ملی در جستجوی شهر فردا و اکاوی مفاهیم و مصادیق در شهر اسلامی - ایرانی. تهران: شرکت دیبا افق رایا.

۱۱- علیزاده، ک. رضوی نژاد، م. و رادفر، م. (سال اول، شماره ۱ اول بهار ۱۳۹۲). بررسی نقش و مشارکت مردم در اداره امور شهری (نمونه موردی

یافته: بررسی مدیریت شهری ایران در دوره های مختلف و تحلیل چالش های پیش روی آن. مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت شهری، ۱۰۹-۱۲۰.

Amagoh, F. (15, 3 2015). Improving the credibility and effectiveness of non-governmental organizations. Progress in Development Studies, pp. 221-239.

BAČLIJA, I. (22, no. 2 2011). Urban management in a European context. Urbani izziv, volume, pp. 137-146.

Foo, K. (2018). Examining the Role of NGOs in urban environmental governance. Cities 77, 67-72.

Forouzanfar, M., Goghary, J. S., & Daryabaygi, M. (Vol. 3, No.12a August. 2014). HOW CAN CITIZENS TAKE PART IN ADMINISTRATING A CITY? (CASE STUDY: SIRJAN, IRAN). Kuwait Chapter of Arabian Journal of Business and Management Review, pp. 116-123.

Hawlena, T.G., & Ogłodziński, M. (4, 322015). NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AS ACTIVE PARTICIPANTS IN ROAD SAFETY PROGRAMMES. ZARZĄDZANIE PUBLICZNE, pp. 373-383.

Karimifard, L. (2016). Urban sustainable development from public participation in urban management. Int. J. Hum. Capital Urban Manage, 141-148.

Sanyal, P. (2012). Capacity Building Through Partnership: Intermediary Nongovernmental Organizations as Local and Global Actors. Harvard University, 66-71.

Shiri, T., & Rahbar, L. S. (2015). Measuring the level of citizen participation in urban management based on urban good governance: A Case Study in District one in Tehran. European Online Journal of

منطقه ۱۰ شهرداری مشهد). مطالعات برنامه ریزی شهری، ص. ۶۱-۸۷.

۱۲- فاضلی، ن.، کاظمیان، غ.، و نصرتی، م. ر. (۱۳۹۴). کارکرد فرهنگ مدیریت شهری در ارتقای فرهنگ مشارکت شهروندی برای اداره امور محلی. فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۱-۳۶. ۱۳- فیضمندی، پ. (۱۳۹۶). فرهنگ و توسعه مشارکت های مردمی. فصلنامه علمی تخصصی روانشناسی، علوم اجتماعی و علوم تربیتی، ۱۰۰-۱۱۲.

۱۴- قراملکی، ا. ف. و سالاری، ز. (۱۳۸۸). اخلاق در سازمان های مردم نهاد. تهران: مرکز امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری.

۱۵- لطفی، ح.، عدالتخواه، ف.، میرزایی، م. و وزی ر پور، ش. (سال دوم، شماره اول زمستان ۱۳۸۸). مدیریت شهری و جایگاه آن در ارتقاء حقوق شهروندان. فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، ص. ۱۰۱-۱۱۰.

۱۶- محسنی، ر. ع. (سال دوم، شماره ۷ و ۸ پاییز و زمستان ۱۳۸۳). جنبه های اجتماعی مدیریت کلان شهر ها با تأکید بر مشارکت شهروندان. مدیریت فردا، ص. ۸۳-۹۰.

۱۷- مؤمنی، م. (۱۳۸۵). مباحث نوین در تحقیق در عملیات. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۱۸- نژندی منش، ه. و عبدالهی اصل، س. (۱۳۹۴). نقش سازمان های مردم نهاد (NGO) در ترویج حقوق شهروندی. همایش سراسری تبیین حقوق شهروندی (ص. ۱۸). ارومیه: جهاد دانشگاهی واحد آذربایجان غربی.

۱۹- نوایی، ع. (۱۳۹۱، سال هجدهم شماره دوم). ویژگی های مدیریت شهر مطلوب در آرمان شهر اسلامی. پژوهش های اجتماعی اسلامی، ص. ۶۵-۸۶.

۲۰- وزارت کشور. (۱۳۹۷، ۱۶۵). بازیابی از پایگاه اطلاع رسانی وزارت کشور: <https://www.moi.ir>

۲۱- یاراحمدی، ع. و آواکیان، پ. (۱۳۹۵). مقایسه سیستم مدیریت شهری در ایران و کشورهای توسعه

Natural and Social Sciences, 2172-2179.

Shiraz, M. S., & Shokouhi, M. A. (August 2016). Measuring the level of citizen participation in urban management based on urban good governance pattern. Case study: Mashhad. INTERNATIONAL JOURNAL OF HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES, 759-774.

Thamminaina, A. (2018). Catalysts but Not Magicians: Role of NGOs in the Tribal Development. SAGE Open, 1-7.

Tuzmen, S., & Sipahi, S. (2011). A MULTI-CRITERIA FACTOR EVALUATION MODEL FOR GAS STATION SITE. JOURNAL OF GLOBAL MANAGEMENT, 12-21.

Xu, Q., Perkins, D. D., & Chung Chow, J. (2010). Sense of Community, Neighboring, and Social Capital as Predictors of Local Political Participation in China. Am J Community Psychol, pp. 259-271.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۳ زمستان ۹۷
No.53 Winter 2019

■ ۲۶۸ ■